

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર
એકમ કસોટી

ધોરણ : 11 (સામાન્ય પ્રવાહ)

કુલ ગુણ : 25

વિષય : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046)

સમય : 1 કલાક

- I. આ એકમ કસોટીમાં કુલ 15 પ્રશ્નો છે.
II. એકમ કસોટીના જવાબો વિદ્યાર્થીઓએ પોતાની નોટબુકમાં લખવાના રહેશે.

વિભાગ : A

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 01 થી 05 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા ચાર વિકલ્પ (A, B, C, D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.) (05)

- થાપણના ક્યા ખાતા પર બેંક સૌથી વધુ વ્યાજ આપે છે ?
(A) ચાલુખાતુ (B) બાંધી મુદતનું ખાતુ (C) રીકરિંગ ખાતુ (D) બચત ખાતુ
- પ્રવાસમાં રોકડના જોખમ સામે બેંકની કઈ સેવાનો લાભ લેવામાં આવે છે ?
(A) ડીમાન્ડ ડ્રાફ્ટ (B) ચેક (C) પે-ઓર્ડર (D) ટ્રાવેલર્સ ચેક
- ધંધાદારી એકમો પોતાના કાર્યો બહારની સંસ્થાઓને સોંપે તેને શું કહેવાય ?
(A) આઉટસોર્સિંગ (B) ઈ-કોમર્સ (C) ઈ-મેઈલ (D) નેટ-બેકિંગ
- અન્ય વ્યક્તિઓના મનમાં જરૂરી સમજ ઉત્પન્ન કરવા માટેની પ્રક્રિયાને શું કહેવાય ?
(A) સંદેશો (B) માહિતી સંચાર (C) ઈ-મેઈલ (D) ઈ-કોમર્સ
- ધંધાકીય સાહસનું સૌથી પ્રાચીન અને સરળ સ્વરૂપ કયું છે ?
(A) ભાગીદારી (B) સહકારી મંડળી (C) વૈયક્તિક માલિકી (D) કંપની

વિભાગ : B

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 06 થી 10 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.) (05)
- બેંક તરફથી ગ્રાહકને તેની શાખને આધારે કયું કાર્ડ આપવામાં આવે છે ?
 - R.T.G.S. નું પૂર્ણરૂપ આપો.
 - હેકિંગ એટલે શું ?
 - વૈયક્તિક માલિક કોને કહેવાય ?
 - ભારતીય ભાગીદારી કાયદો ક્યારે અસ્તિત્વમાં આવ્યો ?

વિભાગ : C

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 11 થી 12 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (દરેક પ્રશ્નનો 2 ગુણ છે.) (04)

11. ઈન્ટરનેટનો અર્થ આપો.
12. વૈયક્તિક માલિકીમાં રહસ્યોની જાળવણી કેવી રીતે શક્ય બને છે ?

વિભાગ : D

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 11 થી 12 સુધીના પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. (દરેક પ્રશ્નનો 2 ગુણ છે.) (06)

13. ઈન્ટરનેટના મુખ્ય ત્રણ પ્રકારના કાર્યો સમજાવો.
14. વૈયક્તિક માલિકીના ગમે તે છ ફાયદા ટૂંકમાં સમજાવો.
અથવા
14. વૈયક્તિક માલિકી અને ભાગીદારી પેઢીના તફાવતના કોઈપણ ત્રણ મુદ્દા સ્પષ્ટ કરો.

વિભાગ : E

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 15 નો વિસ્તારપૂર્વક જવાબ લખો. (05)

15. બેંકનો અર્થ આપી બેંકના મુખ્ય કાર્યો સમજાવો.
અથવા
15. બેંક ખાતાના પ્રકારો સમજાવો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર
એકમ કસોટી

ધોરણ : 12 (સામાન્ય પ્રવાહ)

કુલ ગુણ : 25

વિષય : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046)

સમય : 1 કલાક

- I. આ એકમ કસોટીમાં કુલ 15 પ્રશ્નો છે.
II. એકમ કસોટીના જવાબો વિદ્યાર્થીઓએ પોતાની નોટબુકમાં લખવાના રહેશે.

વિભાગ : A

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 01 થી 05 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા ચાર વિકલ્પ (A, B, C, D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.) (05)
- 1 આયોજનને કોની સાથે સંબંધ છે ?
(A) ભૂતકાળ (B) વર્તમાન (C) ઉત્પાદન (D) ભવિષ્ય
- 2 આયોજનની પ્રક્રિયાનો અંતિમ તબક્કો જણાવો.
(A) યોજનાનું મૂલ્યાંકન (B) ચોક્કસ યોજના સ્વીકારવી
(C) યોજનાની ચકાસણી કરવી (D) વિકલ્પોની વિચારણા
- 3 નીચેનામાંથી કયા વ્યવસ્થાતંત્રમાં વિભાગ કરતાં કાર્યને વધુ મહત્ત્વ આપવામાં આવે છે ?
(A) રૈખિક (B) કાર્યાનુસાર (C) અવૈધિક (D) શ્રેણિક
- 4 પ્રોજેક્ટ માળખું અને સામાન્ય માળખાના સંયોજનથી રચાતા વ્યવસ્થાતંત્રને શું કહે છે ?
(A) શ્રેણિક વ્યવસ્થાતંત્ર (B) રૈખિક વ્યવસ્થાતંત્ર
(C) કાર્યાનુસાર વ્યવસ્થાતંત્ર (D) વૈધિક વ્યવસ્થાતંત્ર
- 5 ભરતી પછીનું બીજું કાર્ય કયું છે ?
(A) બઢતી આપવી (B) પસંદગી કરવી (C) તાલીમ આપવી (D) બદલી કરવી

વિભાગ : B

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 06 થી 10 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.) (05)
6. O.R. નું વિસ્તૃત રૂપ આપો.
7. અંદાજપત્રના પ્રકારો જણાવો.
8. વ્યવસ્થાતંત્ર એટલે શું ?
9. પસંદગીની પ્રક્રિયાનો પ્રથમ તબક્કો કયો છે ?
10. કર્મચારીઓની પસંદગી માટે લેવાતી કસોટીઓના નામ જણાવો.

વિભાગ : C

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 11 થી 12 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (દરેક પ્રશ્નનો 2 ગુણ છે.) (04)

11. સત્તા સોંપણીના મૂળતત્ત્વોની માત્ર આકૃતિ દોરો.
12. ભરતી માટેના ગમે તે ચાર આંતરિક પ્રાપ્તી સ્થાનો જણાવો.

વિભાગ : D

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 13 થી 14 સુધીના પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. (દરેક પ્રશ્નનો 2 ગુણ છે.) (06)

13. અવૈધિક વ્યવસ્થાતંત્રના ગમે તે છ લક્ષણો સંક્ષિપ્તમાં સમજાવો.
14. કર્મચારી વ્યવસ્થાનું મહત્ત્વ ગમે તે છ મુદ્દાઓમાં સંક્ષિપ્તમાં સમજાવો.

અથવા

14. તાલીમ અને વિકાસ વચ્ચે તફાવતના ગમે તે ત્રણ મુદ્દાઓ જણાવો.

વિભાગ : E

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 15 નો વિસ્તારપૂર્વક જવાબ લખો. (05)

15. આયોજનની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.

અથવા

15. આયોજનના ઘટકો સમજાવો.

एकम कसोटी

कक्षा : 11 (सामान्य प्रवाह)

कुल गुण : 25

विषय : वाणिज्य व्यवस्था और संचालन (046)

समय : 1 घंटा

- I. यह एकम कसोटी में कुल 15 प्रश्न हैं ।
II. एकम कसोटी के उत्तर विद्यार्थी को अपनी नोटबुक में लिखना हैं ।

विभाग : A

- निम्नलिखित 1 से 5 बहु विकल्प प्रकार के प्रश्न हैं । प्रत्येक प्रश्न के लिए दिए गये चार विकल्पों (A, B, C, D) में से ही विकल्प चुनकर उसका उत्तर लिखिए । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1अंक हैं । (05)

- कौन से खाते पर बैंक सबसे अधिक ब्याज देता है ?
(A) चालू खाता (B) सावधि जमा खाता (C) रिकरिंग खाता (D) बचत खाता
- प्रवास में नगद के जोखिम के समक्ष बैंक की कौन-सी सुविधा का लाभ लिया जाता है ?
(A) डिमान्ड ड्राफ्ट (B) चेक (C) पे-ओर्डर (D) ट्रावेल्स चेक
- धंधाकीय इकाइयाँ अपने कार्यों को बाहर की संस्था को सौंपे तो, उसे क्या कहा जाता है ?
(A) आउटसोर्सिंग (B) ई-कोमर्स (C) ई-मेल (D) नेट-बैंकिंग
- अन्य व्यक्ति के मन में आवश्यक समझ उत्पन्न करने का समग्र प्रक्रिया को क्या कहा जाएगा ?
(A) संदेश (B) सूचना संचार (C) ई-मेल (D) ई-कोमर्स
- धंधाकीय साहस का सब से प्राचीन और सरल स्वरूप कौन सा है ?
(A) साझेदारी (B) सहकारी मंडली (C) व्यक्तिगत मालिकी (D) कंपनी

विभाग : B

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 6 से 10 तक के प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में दीजिए । (05)
6. बैंक की ओर से ग्राहक को उसकी साख के आधार पर कौन सा कार्ड दिया जाता है ?
 7. R.T.G.S. का पूर्णरूप दीजिए ।
 8. हेकिंग अर्थात क्या ?
 9. व्यक्तिगत मालिक किसे कहते हैं ?
 10. भारतीय साझेदार अधिनियम कब अस्तित्व में आया ?

विभाग : C

- निम्नलिखित 11 से 12 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए । प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं । (04)
11. इन्टरनेट का अर्थ बताइए ।
 12. व्यक्तिगत मालिकी में रहस्यो की गुप्तता किस प्रकार संभव होती है ।

विभाग : D

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 13 से 14 तक के मुद्दासर उत्तर लिखिए ।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं । (06)
13. इंटरनेट के तीन मुख्य कार्य समझाइए ।
 14. व्यक्तिगत मालिकी के कोई भी छः लाभ संक्षिप्त में समझाइए ।
अथवा
 14. व्यक्तिगत मालिकी और साझेदारी पेढी के बीच अन्तर के कोई भी तीन मुद्दे स्पष्ट किजिए ।

विभाग : E

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 15 का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए । (05)
15. बैंक का अर्थ बताकर बैंक के मुख्य कार्य समझाइए ।
अथवा
 15. बैंक के खातों के प्रकार समझाइए ।

एकम कसोटी

कक्षा : 12

कुल गुण : 25

विषय : वाणिज्य व्यवस्था और संचालन (046)

समय : 1 घंटा

I. यह एकम कसोटी में कुल 15 प्रश्न हैं।

II. एकम कसोटी के उत्तर विद्यार्थी को अपनी नोटबुक में लिखना हैं।

विभाग : A

- निम्नलिखित 1 से 5 बहु विकल्प प्रकार के प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए दिए गये चार विकल्पों (A, B, C, D) में से ही विकल्प चुनकर उसका उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1अंक हैं। (05)

1. आयोजन को किस के साथ संबंध है ?

(A) भुतकाल (B) वर्तमान (C) उत्पादन (D) भविष्य

2. आयोजन प्रक्रिया का अंतिम क्रम बताइए।

(A) योजना का मूल्यांकन (B) निश्चित योजना स्वीकार करना

(C) योजना की जांच करना (D) विकल्पों पर विचार

3. निम्न से किस व्यवस्थातंत्र में विभाग की तुलना में कार्य को अधिक महत्त्व दिया जाता है ?

(A) रेखीय (B) कार्यानुसार (C) अनौपचारिक (D) श्रेणिक

4. प्रोजेक्ट ढाँचे और सामान्य ढाँचा के संयोजन से रयचित व्यवस्थातंत्र को क्या कहते हैं ?

(A) श्रेणिक व्यवस्थातंत्र (B) रेखीय व्यवस्थातंत्र

(C) कार्यानुसार व्यवस्थातंत्र (D) औपचारिक व्यवस्थातंत्र

5. भर्ती के पश्चात् दूसरा कार्य कौन सा हैं ?

(A) पदोन्नती देना (B) चयन करना (C) प्रशिक्षण देना (D) स्थानान्तरण करना

विभाग : B

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 6 से 10 तक के प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए । (05)
6. O.R. का विस्तृत रूप दीजिए ।
 7. अंदाजपत्र के प्रकार बताइए ।
 8. व्यवस्थातंत्र अर्थात क्या ?
 9. चयन प्रक्रिया का प्रथम स्तर क्या है ?
 10. कर्मचारियों के चुनाव के लिए ली जाती परीक्षाओं के नाम बताइए ।

विभाग : C

- निम्नलिखित 11 से 12 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए । प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं । (04)
11. अधिकार सोंपने के मूलतत्त्व की आकृति तैयार कीजिए ।
 12. भर्ती के कोई भी चार आंतरिक प्राप्तिस्थानों के नाम बताइए ।

विभाग : D

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 13 से 14 तक के मुद्दासर उत्तर लिखिए ।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक है । (06)
13. अनौपचारिक व्यवस्थातंत्र के कोई भी छः लक्षण संक्षिप्त में लिखिए ।
 14. कर्मचारी व्यवस्था का महत्त्व कोई भी छः मुद्दे में संक्षिप्त में समझाइए ।
अथवा
 14. प्रशिक्षण और विकास के बीच अन्तर के तीन मुद्दे बताओ ।

विभाग : E

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 15 का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए । (05)
15. आयोजन के लक्षण समझाइए ।
अथवा
 15. आयोजन के घटक समझाइए ।

UNIT TEST

Std. : 11 (General)

Total Marks : 25

Sub. : Org. of Commerce (046)

Time : 1 Hour

Instructions :

- I. There are 15 questions in this unit test.**
- II. Students have to write the answer of this unit test in their note-book.**

SECTION : A

- **Select the correct alternative from the options given below from question 1 to 5. (Each question carries 1 Marks.) (05)**
1. In which kind of account the bank gives maximum rate of interest on the deposited amount ?
(A) Current Account (B) Fixed Deposit Account
(C) Recurring Account (D) Saving Account
 2. Which facility of bank can be used against the risk of cash in traveling ?
(A) Demand Draft (B) Cheque (C) Pay-order (D) Traveller's Cheque
 3. The business units allot their works to the outside institution that is known as :
(A) Outsourcing (B) E-Commerce (C) E-mail (D) Net-banking
 4. The process by which the whole process of understanding is created in the mind of the other person is known as :
(A) Message (B) Communication (C) E-mail (D) E-commerce
 5. Which is the oldest form of business enterprise ?
(A) Partnership (B) Co-operative society
(C) Sole Proprietorship (D) Company

SECTION : B

- **Answer the following questions from 6 to 10 in one sentence each. (05)**
(Each question carries 1 Marks.)
6. Which card is issued to the customer by the bank on the basis of his credit ?
 7. Give full form of RTGS.
 8. What is hacking ?
 9. Who is called a Sole proprietor ?
 10. When did the Indian Partnership Act come in to existence ?

SECTION : C

- **Answer the following questions 11 and 12 in short. (04)**
(Each question carries 2 Marks.)

11. Give the meaning of internet.
12. How is it possible to maintain secrecy in sole proprietorship ?

SECTION : D

- **Answer the following questions from 13 to 14 in brief. (06)**
(Each question carries 3 Marks.)

13. Explain the three major functions of internet.
14. Explain any six advantages of sole proprietorship in short.

OR

14. Clarify the difference between sole proprietorship and partnership firm. (Any three points)

SECTION : E

- **Answer the following question 15 in details. (05)**

15. Write the meaning of bank and explain its main functions.

OR

15. Explain the types of bank account.

UNIT TEST

Std. : 12 (General)

Total Marks : 25

Sub. : Org. of Commerce (046)

Time : 1 Hour

Instructions :

- I. There are 15 questions in this unit test.
- II. Students have to write the answer of this unit test in their note-book.

SECTION : A

- Select the correct alternative from the options given below from question 1 to 5. (Each question carries 1 Marks.) (05)

1. Planning is related to...
(A) Past (B) Present (C) Production (D) Future
2. State the last step of planning process.
(A) Evaluation of Plan (B) Selection of best plan
(C) Verification of Planning (D) Determination of alternatives
3. In which type of organization, work is given more importance than department ?
(A) Linear (B) Functional (C) Informal (D) Matrix
4. Organisation framed with the mixture of project structure and general structure is called ?
(A) Matrix Organisation (B) Linear Organisation
(C) Functional Organisation (D) Informal organisation
5. What is the second step of staffing after recruitment ?
(A) To give promotion (B) Selection (C) Training (D) Transfer

SECTION : B

- Answer the following questions from 6 to 10 in one sentence each. (05)
(Each question carries 1 Marks.)
6. Give the full form of O.R.
 7. State the types of budget.
 8. What is organization ?
 9. Which is the first step of selection procedure ?
 10. State the names of various types of tests conducted for selection procedure.

SECTION : C

- **Answer the following questions 11 and 12 in short. (04)**
(Each question carries 2 Marks.)

11. Draw a diagram of elements of delegation of authority.
12. State any four internal sources of recruitment.

SECTION : D

- **Answer the following questions from 13 to 14 in brief. (06)**
(Each question carries 3 Marks.)

13. Explain any six characteristics of Informal organization.
14. Explain any six points of importance of staffing.

OR

14. Write the difference between training and development. (any 3 points)

SECTION : E

- **Answer the following question 15 in details. (05)**

15. Explain characteristics of planning.

OR

15. Explain elements of planning.